

Goed gegokt?

Reflecties op twintig jaar
gelijke-onderwijskansenbeleid in Vlaanderen
8 december 2010

WAT WILLEN WE U BIEDEN?

- Probleemanalyse
- Reflecties op 20 jaar GOK: wat zeggen een aantal professionals
- Uitdagingen voor de toekomst
- Discussie

Goed
gegokt?

PROBLEEMANALYSE

- Uitdagingen zijn groot:
 - Draaglast om met diversiteit om te gaan wordt te groot. Schooljaar 2011-2012 ongeveer 50% van leerlingen in Antwerpen van allochtone herkomst. Super diversity (Vertovec, 2009).
 - Verwevenheid tussen school en omgeving is in grootstedelijke context vaak weggevallen.
 - Mechanismen van vroege oriëntering en waterval:
 - Oververtegenwoordiging allochtone en kansarme leerlingen in BLO, BUSO, DBSO en BSO (70% van TMA 15 jarigen).
 - Bijna 40% verlaat SO zonder diploma
 - Nauwelijks 17% haalt diploma HO

Goed
gegokt?

PROBLEEMANALYSE

- Uitdagingen zijn groot:
 - Onvoldoende kennis van het Nederlands blijft belangrijke oorzaak van kloof
 - Allochtone leerlingen lijken taalachterstand bij start niet in te halen
 - Nauwelijks progressie in geletterdheid van 3 BSO naar 6 BSO
 - Vlaanderen goed voor kennisoverdracht (PISA) maar zwak voor sociale en democratische attitudes (ICCS)
 - Houding van 14-jarigen tegenover immigranten, meertaligheid en de multiculturele realiteit is ronduit negatief

Goed
gegokt?

PROBLEEMANALYSE

- Uitdagingen zijn groot:
 - Etnische en sociale segregatie tussen scholen lijkt toe te nemen: vooral in grootstedelijke contexten groot probleem
 - Leerlingen in BSO (mindere mate in TSO) hebben lage verwachtingen over hun slaagkansen op school, maar hebben hoge maatschappelijke aspiraties. Ze hebben een gevoel van nutteloosheid. Op sommige BSO scholen heerst een cultuur van nutteloosheid
 - Ouderparticipatie en –betrokkenheid is belangrijke factor voor schoolsucces:
 - Scholen vinden dat ouders moeilijk bereikbaar zijn
 - Ouders zeggen onvoldoende gehoord te worden
 - School erkent opvoedingsaspiraties van ouders vaak onvoldoende
 - Communicatie tussen ouders en school is vaak onvoldoende op elkaar afgestemd

Goed
gegokt?

PROBLEEMANALYSE

- Inspanningen van laatste 20-30 jaar zijn groot:
 - Beleid
 - Onderwijs
 - Middenveld
 - Doelgroep (o.a. ouders)

Goed
gegokt?

STRUCTUUR BOEK

- **Inleiding**
- **Hoofdstuk 1** Over een categoriaal of een inclusief beleid? Wat hebben we kunnen realiseren tot nu toe?
- **Hoofdstuk 2** Werken aan taalverrijking
- **Hoofdstuk 3** Over de plaats van preventie en remediëring bij gelijke onderwijskansen
- **Hoofdstuk 4** De mogelijkheden van LOP in het gelijke-onderwijskansendebat
- **Hoofdstuk 5** Brede samenwerking is nodig. Niemand mag uit de boot vallen
- **Hoofdstuk 6** Schaven aan de fundamenten van onderwijs

**Goed
gegokt?**

CATEGORIAAL OF INCLUSIEF

- Keuze van OVB en GOK was: voorwaardelijk categoriaal beleid met inclusieve ambities
- “In welke mate moet een GOK-beleid een blijvende aanjaagfunctie hebben om bestaande praktijken in vraag te stellen, dan wel die voorzieningen te laten opgaan in het algemene beleid waardoor het onherroepelijk aan slagkracht inboet.”
- Gevaar van universele benadering is dat diversiteit niet meer als uitgangspunt wordt genomen.

Goed
gegokt?

CATEGORIAAL OF INCLUSIEF

- Pleidooi voor:
 - “Een nieuw en krachtig onderwijsvoorrangsbeleid/gelijke onderwijskansenbeleid, duidelijk gericht op de doelgroep van autochtone en allochtone kansarme leerlingen, ondersteund door een geëngageerd, gespecialiseerd en deskundig begeleiderskorps, en waarbij niet enkel gewerkt wordt aan het ‘spoor’ van het wegwerken van achterstelling op school maar ook aan dat van de ‘achterstandsbestrijding buiten de school’”

Goed
gegokt?

CATEGORIAAL OF INCLUSIEF

- Pleidooi voor:
 - “Een omkering van de evolutie die we gekend hebben van bij het begin van het onderwijsvoorrangsbeleid tot nu! De geplande overgang naar de ‘nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs’ dient ernstig in vraag te worden gesteld. Het voordeel van het structureel maken van de extra- middelen weegt niet op tegen de gevaren die eraan verbonden zijn, nl. de mogelijkheid dat de extra- middelen de facto ingezet worden voor doelen die niet gericht zijn op het verkleinen van de sociale kloof.”

Goed
gegokt?

CATEGORIAAL OF INCLUSIEF

- Doel moet duidelijk blijven: “wij moeten streven naar het beste, en het meest rechtvaardige onderwijs ter wereld. Wij moeten in staat zijn om de vicieuze cirkel te doorbreken die maakt dat kansarmoede van generatie op generatie wordt doorgegeven”.
- Dit doel moet de verhouding tussen inclusief en doelgroepenbeleid blijven bepalen.

Goed
gegokt?

TAALVERRIJKING

- Taalmateriaal: holistische benadering:
 - Doelen geïntegreerd
 - ‘Levenschte’ contexten
 - Ervaringen delen als ‘gemeenschappelijke onderneming’
 - Bijdrage tot meer onderbouwde studiekeuze in zowel A- als B-stroom naar tweede graad SO

Goed
gegokt?

TAALVERRIJKING

- Ombouw van traditionele (taal)onderwijs is noodzakelijk:
 - Balans tussen impliciete taalverwerving en expliciet taalleren
 - Taaltests dreigen traditioneel taalonderwijs te versterken
 - Opletten voor “kolonisering” van buitenschoolse taalgebruiksmomenten
 - Is een apart vak “taalgebruik” een piste?

Goed
gegokt?

TAAALVERRIJKING

- Hoe ga ik om met de meertalige realiteit in de klas?
 - verbieden?
 - Functioneel benutten?
 - Onderwijzen?
- Wat betekent verbieden/benutten voor kinderen: cognitief, socio-emotioneel?
- Hoe communiceer ik met anderstalige ouders?
- Wat adviseer ik aan anderstalige ouders thuis?

Goed
gegokt?

TAALVERRIJKING

Meertalig beleid:

- Constructief taalbeleid
 - Vermijd polarisatie tussen eentalig model en tweetalig model
 - Klas en speelplaats zijn verschillende werelden waar verschillende repertoires worden gebruikt
- Sensibiliserend beleid
 - Aandacht voor meertalige realiteit en modaliteit in de klas (wanden, boekjes, liedjes, ...)
- Functioneel veeltalig leren
 - Meertalige repertoires (maar ook intelligenties) van kinderen benutten om de kansen tot ontsluiten van kennis, om kansen om kennis te construeren te vergroten
 - Repertoires van kinderen als didactisch kapitaal

Goed
gegokt?

BREDE SAMENLEVING

- Roma kinderen zijn GOK leerlingen bij uitstek
- Belangrijke taak voor LOP's
- Onderwijs als hefboom tot maatschappelijke integratie voor Roma
- Werken aan afstand tussen schoolcultuur en ervaringen bij Roma met onderwijs en leren: intrinsieke versus extrinsieke motivatie:
 - Pull factoren: bvb. financiële drempels wegwerken, brugfiguren, helpen bij administratieve vragen, ...
 - Push factoren: rol politie, budgetbeheer, afdwingbare leerplicht, proactief toeleidingsbeleid; ...
- Inschakelen van schoolbemiddelaars
- Investeren in aangepaste pedagogieën: persoonlijke ontwikkelingstrajecten

Goed
gegokt?

BREDE SAMENLEVING

- leerlingparticipatie:
 - Leerlingen op school: van 'stigmatiserend beeld' over 'geen beeld van andere werelden' tot 'positief met verschillen omgaan' en 'alle leerlingen goede raad geven'
 - Omslag van deficit denken naar talentdenken
 - Etnisch-culturele (jongeren)verenigingen nemen vaak zelf het heft in handen om aan achterstand te werken
 - Betere afstemming is nodig: bvb. huistakenbeleid van school en –ondersteuning door buitenschoolse organisaties

Goed
gegokt?

BREDE SAMENLEVING

- Ouderparticipatie:
 - Dreigende polarisatie tussen school en ouders
 - Ouders hebben gevoel dat alleen zij 'geviseerd' worden: 'engagementsverklaring wordt als niet wederkerig ervaren'
 - Harde aanpak blijkt geen gunstig effect te hebben
 - Wat is een 'goede ouder': verschillende beelden en verwachtingen, onderzoek is nodig
 - Scholen moeten nadenken over hun communicatie met ouders

Goed
gegokt?

BREDE SAMENLEVING

- Etnische-culturele verenigingen:
 - Eigen ondersteuningsaanbod op maat van ouders
 - Sensibilisering over kleuterparticipatie
 - Krijgen goed beeld over moeilijke relatie ouders-school
- Samenwerking verenigingen en onderwijs:
 - Rol van LOP's om versnippering en ad hoc tegen te gaan
 - ECV's beter verankeren in LOP. Zij kunnen een bemiddelaar zijn tussen ouders, leerlingen en school:
 - Empowermentsproject: verhogen van beleidsparticipatie
 - ECV's gesprekspartner op Vlaams niveau: o.a. VLOR

Goed
gegokt?

PREVENTIE EN REMEDIËRING

- Remediëring en kansengroepen
 - “Motivatie” uit het oog verloren
 - Beperken tot tekorten
- Fixed Mindset (Carol Dweck)
 - Geloven er zelf niet meer in
- Verwachtingen van leerkrachten
 - Self-fulfilling prophecy

Goed
gegokt?

PREVENTIE EN REMEDIËRING

- Deficitmodel
 - Van fouten, problemen en gemiste kansen
 - Van wat de leerling niet kan
 - Achterstandsdenken
 - Eenzijdige en negatieve beeldvorming
- Groeimodel/talentmodel
 - Motivatiekrachten in de leerling
 - Van wat de leerling kan
 - Ontdekkingsdenken
 - Breed beeld van totale persoon en zijn competenties

Goed
gegokt?

PREVENTIE EN REMEDIËRING

- Talentmodel om motivatie te zoeken
- Terug “zin in school”, “zin in leren”
- Anders kijken, breed kijken

Goed
gegokt?

PREVENTIE EN REMEDIËRING

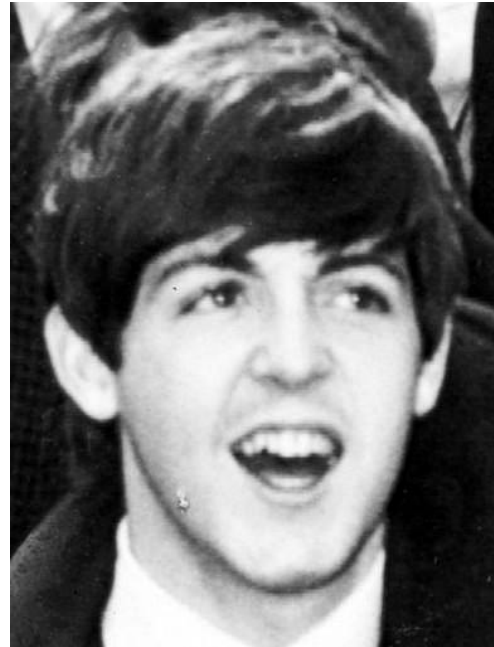
- Preventie (welbevinden en betrokkenheid)
 - Maak het leren uitdagend (Growth mindset)
 - Maak het zinvol, betekenisvol
 - Aangeleerde hulpeloosheid
- Motivatie
 - Autonomie (zelf in handen nemen, geen aangeleerde hulpeloosheid)
 - Competent voelen
 - Relatie (samen leren)

Goed
gegokt?

PREVENTIE EN REMEDIËRING

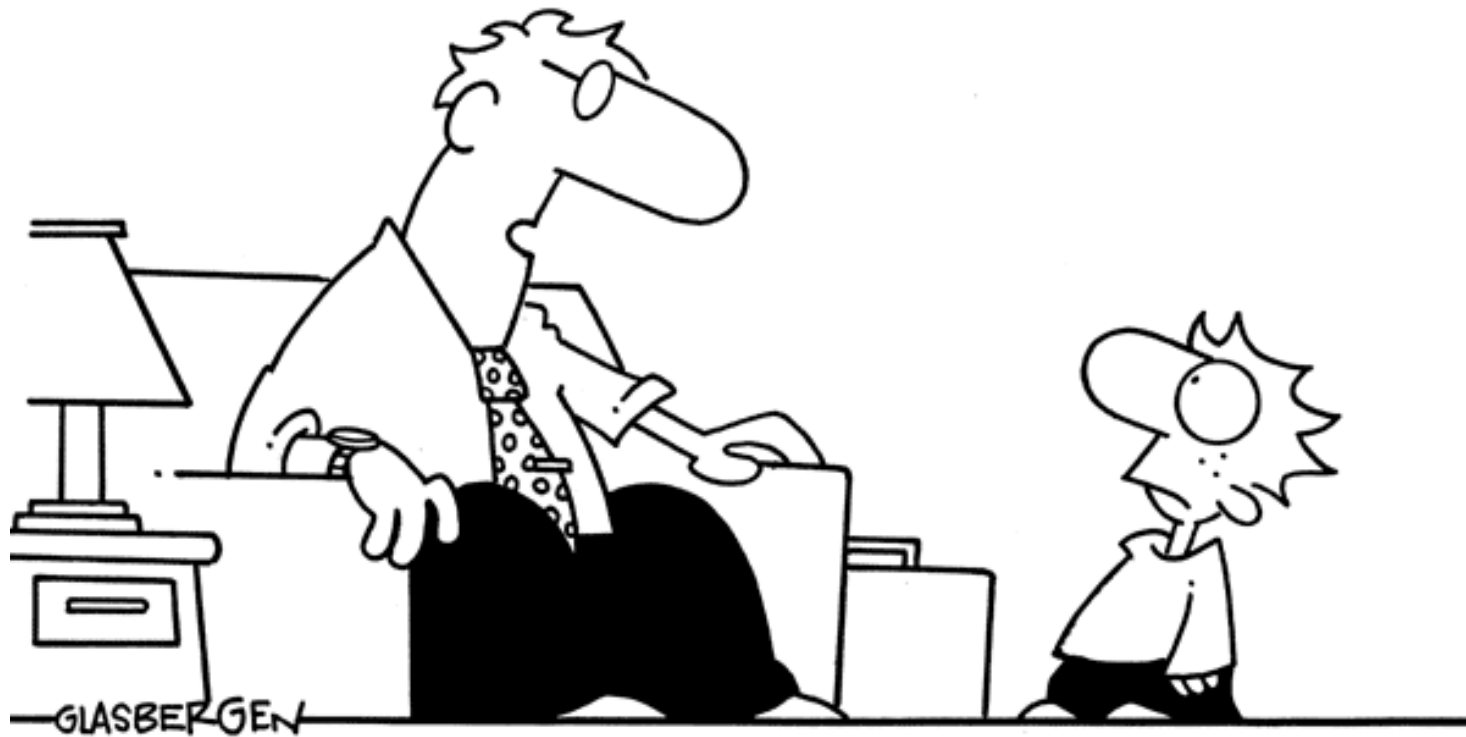
- Kennen jullie het koor van de Liverpool Cathedral?

Goed
gegokt?

DE STRUCTUREN VAN ONDERWIJS

Copyright 2003 by Randy Glasbergen.
www.glasbergen.com

**“Billy, you’ve been a fine son, but it’s time for a change.
I found a child overseas who can do it cheaper.”**

**Goed
gegokt?**

DE STRUCTUREN VAN ONDERWIJS

- Structuuraanpassing is nodig
- Enkel zeer radicale hervorming kan de bestaande hiërarchie doorbreken
- Huidige voorstellen SO zijn veelbelovend
 - Differentiatie
 - Belangstellingsgebieden
 - Werken aan talenten
 - Oog voor welbevinden
- Maar:
 - Schoolcultuur hangt in de gebouwen
 - Mentaliteitsverandering bij leerkrachten
 - Context rond de school

Goed
gegokt?

DE STRUCTUREN VAN ONDERWIJS

- Onderwijs heruitvinden, rol van de leerkracht herontdekken
 - School als plaats los van de sociale context
 - Samen school maken
 - Loskomen uit de verstikkende realiteit en gevoel van machteloosheid bestrijden

Goed
gegokt?

DE LOP'S

- Lokaal Netwerk
- het realiseren van optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen, het vermijden van uitsluiting, segregatie en discriminatie en het bevorderen van sociale cohesie

Goed
gegokt?

DE LOP'S

- Niet evident
 - Zuilen gerelateerde structuur
 - Geen traditie in samenwerken met niet schoolse organisatie
- Wel unieke kansen
- Belang van engagement van de gemeente

Goed
gegokt?

DE LOP'S

- Lokale context
 - Kleine LOP's versus LOP's grote steden
 - Lokaliteit centraal
 - Kleuterparticipatie
 - Oudercomités
 - Kosten in onderwijs
 - Huiswerkbegeleiding
 - Taalstimulering
 - Vroegtijdige schoolverlaters
 - Projecten rond talentontwikkeling
 - ...

Goed
gegokt?

UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMST

1. De structuren van het onderwijs (ook oriëntering, correcte doorstroom, ...)
2. Een coherent taalbeleid: verhogen van taalvaardigheid Nederlands en benutten van meertaligheid
3. Sociale netwerken
4. Lerarenopleiding
5. Coherent en geïntegreerd diversiteitsbeleid (kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen, alle talenten benutten, eerste focus op preventie en motivatie dan pas op remediëring)
6. Wetenschappelijk onderzoek

Goed
gegokt?

1. De structuren van het onderwijs

- Grote zorg over ontkleuring van middelen
- Hervorming SO: uitbouwen van een ECHTE gemeenschappelijke eerste graad SO
- Aandacht voor schoolcultuur
- Onterechte doorverwijzingen een halt toeroepen
- Oriëntering en doorverwijzing van leerlingen moet juist gebeuren (niet enkel op basis van 'vermeende' taalachterstand)

Goed
gegokt?

1. De structuren van het onderwijs

- Zittenblijven moet drastisch worden gereduceerd
- De rol van de LOP's (o.a. in kader van sociale netwerken) versterken
- Discussie over inschrijvingsrecht (beleid) is noodzakelijk:
 - Sociale en etnische segregatie neemt toe
 - Wordt dit versterkt door huidige beleid?

Goed
gegokt?

2. Een coherent taalbeleid

- Inspanningen om taalaanbod Nederlands binnen de school te verruimen moeten worden verdergezet
- Meer aandacht voor taalvaardigheid Nederlands in BSO en DBSO
- Meer klemtoon om progressie in TV Nederlands breder in kaart te brengen
- Betere balans tussen impliciete verwerving en expliciet onderwijs van het Nederlands

Goed
gegokt?

2. Een coherent taalbeleid

- Meertalige repertoires van leerlingen benutten als didactisch kapitaal in leerproces
- Meer kansen voor kinderen creëren om hun plaats te vinden in de Nederlandstalige gemeenschap
- Opletten voor verschoolsing van samenleving: taalstimulering buiten school moet vooral focussen op de impliciete taalverwerving

Goed
gegokt?

3. De kracht van sterke sociale netwerken

- Verschillende beleidsdomeinen werken samen kader voor Brede School uit.
- Actoren betrokken bij onderwijs stimuleren om brede netwerken uit te bouwen: brede school
- Samenwerking onderwijs en welzijn versterken
- Samenwerking school en ouders versterken: wijze en inhoud van communicatie tussen school en ouders optimaliseren

Goed
gegokt?

3. De kracht van sterke sociale netwerken

- Inburgeringsbeleid en aandacht voor ouders schoolgaande kinderen:
 - meer afstemming tussen inburgering en onderwijs
- Onderwijs meer inzetten op het versterken van de positie van leerlingen; samenwerking met leerlingen
- Middenveld- en zelforganisaties:
 - Rol van bruggenbouwers meer uitspelen
 - Contacten met CLB intensifiëren
 - Bewustmaken ouders inzake doorstroom hoger onderwijs

Goed
gegokt?

4. De rol van de lerarenopleiding

- Gelijke-kansenbeleid moet centraal en geïntegreerder
- Toekomstige leraren nog beter professionaliseren in omgaan met diversiteit
- Professionalisering docenten/lectoren
 - Meer ruimte voor onderzoek inzake kansarmoede, diversiteit en meer kansen tot integratie van onderzoek en lesgeven
 - Meer ruimte voor samenwerkend doceren
- ENW projecten diversiteit verder uitbouwen
- Middenveld: bewustmaken ouders en leerlingen/studenten inzake doorstroom lerarenopleiding

Goed
gegokt?

5. Coherent en geïntegreerd diversiteitsbeleid

- Elke school moet diversiteitsbeleid ontwikkelen:
 - Leren voor diversiteit: burgerschapsvorming, ...
 - Leren in diversiteit: diversiteit benutten als didactisch kapitaal
- Scholen die kiezen voor leeromgevingen die diversiteit benutten extra ondersteunen
- Professionalisering van onderwijsactoren: krachtige leeromgevingen, communicatie met ouders, impact van beeldvorming, ...
- Aandacht voor sociaal-culturele mix op school
- Bredere assessment van leerlingen is noodzakelijk:
 - Anders kijken naar leerlingen
 - Meer klemtoon op in kaart brengen van progressie: wat leerlingen kunnen

Goed
gegokt?

5. Coherent en geïntegreerd diversiteitsbeleid

- Van 'diversiteit in de leerstof' naar 'school als geïntegreerde omgeving' die positief met diversiteit omgaat
- Remediëring is vaak contraproductief:
 - Achterstand verkleint niet
 - Gemiste kansen om met verschillen te leren omgaan
- Dus 'krachtige geïntegreerde leeromgevingen' zijn:
 - krachtiger om achterstand te verkleinen (preventie)
 - 'Scaffolding principe' is krachtiger dan homogene 'pull-out classes'
 - Minder stigmatiserend
 - Meer motiverend

Goed
gegokt?

6. Wetenschappelijk onderzoek

- Meer kwalitatief onderzoek naar wat werkt en niet werkt in onderwijs:
 - Leeromgevingen
 - Processen van motivatie, betrokkenheid, ...
 - Relatie gedrag van adolescente jongeren en schoolparticipatie en –prestaties
 - Situaties die impliciet (taal)leren bevorderen en afremmen
 - Effecten van brede school
 - Impact van onbewuste discriminatie door stereotype beeldvorming
 - Functioneel benutten van meertalige repertoires van kinderen in leerproces

Goed
gegokt?

6. Wetenschappelijk onderzoek

- Naar kwaliteit diversiteitbeleid in scholen:
 - Drempels, valkuilen
 - Succesfactoren
 - kantelpunten
- Naar omgaan met heterogene klasgroepen
 - Wat werkt? Wat werkt niet?
 - Kantelpunten
 - Randvoorwaarden

Goed
gegokt?

6. Wetenschappelijk onderzoek

- Naar relatie tussen diversiteit en flexibilisering:
 - Onderwijsorganisatie
 - Randvoorwaarden
 - Valkuilen
- Naar factoren die al of niet succesvolle communicatie tussen school en ouders beïnvloeden

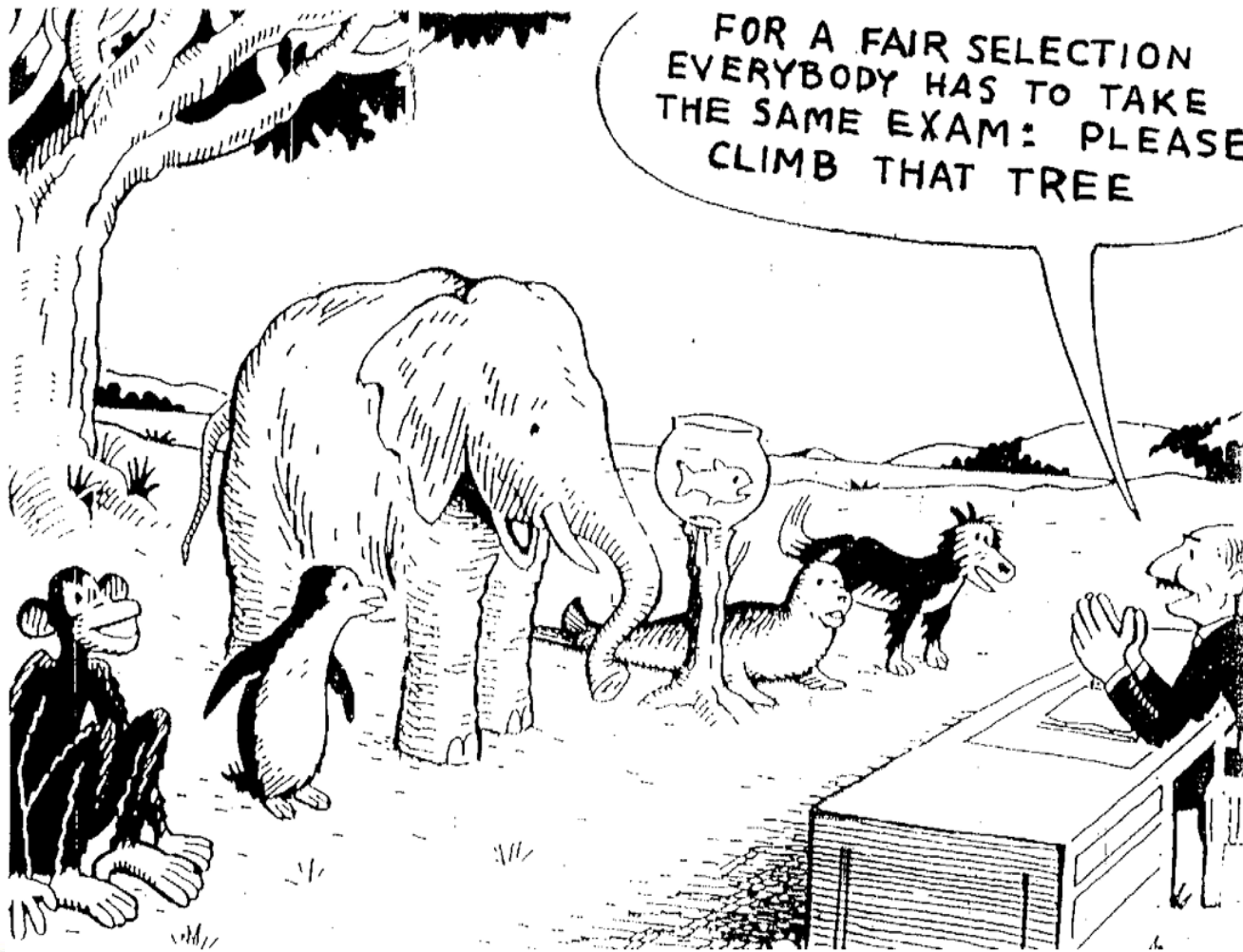
Goed
gegokt?

Nadenken over leren!

Goed
gegokt?

Zorg omtrent assessment!

Goed
gegokt?

DISCUSSIE

Goed
gegokt?

Discussietopics

- Inschrijvingsrecht versterkt structurele ongelijkheid (Geerts)
- GOK verdwijnt in remediërende zorg
- Maatschappelijk een mentaliteitswijziging nodig rond onderwijs ook bij de hogeschoolden

Goed
gegokt?

DANK

- Alle auteurs
- Uitgeverij Garant
- Artevelde Hogeschool
- Jullie

Goed
gegokt?

Goed gegokt?

Reflecties op twintig jaar
gelijke-onderwijskansenbeleid in Vlaanderen
8 december 2010

